

SÖDERTÄLJE KOMMUN Kommunstyrelsen	
2017-09-11	
Dnr	Rnr

12

1 (3)

KS 20170929

TJÄNSTESKRIVELSE

2017-09-11

Kommunstyrelsens kontor

Kommunstyrelsen

Remiss avs. betänkandet *Nästa steg? Förslag för en stärkt minoritetspolitik* (SOU 2017:60)

Dnr: 17/248

Sammanfattning av ärendet

Kulturdepartementet har remitterat betänkandet *Nästa steg? Förslag för en stärkt minoritetspolitik* till Södertälje kommun. Utredningens uppdrag är att se över hela det minoritetspolitiska området i vilken ingår att göra en analys i fråga om genomslaget av den minoritetspolitiska reformen 2010. I uppdraget ingår även att se över hur väl Sverige lever upp till åtaganden enligt ramkonventionen, språkstadgan och andra konventioner. Södertälje kommun ställer sig i sak positiv till utredningens skärpta förslag och åtgärder (se yttrandet för Södertälje kommuns synpunkter).

Ärendets beredning

Kommunstyrelsens kontor, Enheten för utredning och hållbarhet, har berett ärendet i samråd med samordnaren för Finskt förvaltningsområde. Utbildningskontoret och social- och omsorgskontoret har lämnat synpunkter.

Ärendet

Regeringen beslutade den 1 september 2016 att tillsätta en särskild utredare med uppdrag att ta fram förslag för en stärkt minoritetspolitik. Lennart Rohdin sakkunnig i frågor som rör nationella minoriteter förordnades. Utredaren konstaterar att minoritetspolitiken misslyckats nästan helt vad gäller förverkligandet av de grundläggande rättigheter som alla fem nationella minoriteterna ska tillförsäkras i landets samtliga kommuner. Utredaren menar vidare att fortfarande mer än sju år efter minoritetslagens tillkomst, uppfattar sig en bred majoritet av landets kommuner inte sig berörda av lagens krav på stöd till och rättigheter för de fem nationella minoriteterna. Utredningen har vidare haft i uppdrag att genomföra en sammanhållen analys av minoritetspolitiken. Utredningen gör två huvudbedömningar. Den *första* är att minoritetspolitiken behöver inriktas på överföringen av språk och kultur mellan generationerna. Den *andra* bedömningen är att minoritetspolitiken behöver integreras bättre inom andra politiska områden.

Centralt för utredningen har varit utvärderingen av minoritetslagen och frågor knutna till detta. En viktig fråga för utredningen är minoritetslagens s.k. grundläggande skydd. Utredningen föreslår att det ska anges i en särskild bestämmelse att kommuner och landsting ska anta dokumenterade minoritetspolitiska mål och riktlinjer, som ska följas upp. Kommuner ska vara skyldiga att lämna uppgift om sådana mål och riktlinjer på begäran från den myndighet som ansvarar för uppföljningen av minoritetspolitiken. Vidare behandlar utredningen frågor om de nationella minoriteternas rättigheter i fråga om samråd med förvaltningsmyndigheter. Skyldigheten att samråda föreslås formuleras tydligare i lagen. Utredningen föreslår även att regeringen inrättar en särskild myndighet för uppföljning, samordning och främjande av minoritetspolitiken. En förtydligad reglering av skyldigheten att informera enligt 3 § Lag (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk föreslås.

Utredningen lämnar även förslag som stärker de nationella minoriteternas rättigheter inom äldreomsorgen. Kommuner ska vara skyldiga att informera den som ansöker om äldreomsorg om minoritetsrättigheterna. Regleringen ska också lyfta fram äldres behov av att upprätthålla och kunna känna sig trygga i sin kulturella identitet.

Den nuvarande regleringen att kommunen ska erbjuda ”hela eller delar av verksamheten” på minoritetsspråket bör ersättas med att kommunen ska erbjuda äldreomsorg ”hela eller en väsentlig del av omsorgen på minoritetsspråket.

Utredningen föreslår en tydligare reglering av kommunernas skyldighet avseende förskola inom finskt förvaltningsområde. Bestämmelsen i nuvarande föreskrift att kommunen ska erbjuda hela eller delar av utbildningen inom förskola på finska, ersätts med att kommunen ska erbjuda hela eller väsentlig del av utbildningen i förskola på minoritetsspråket. Utredningen fastställer att barn och unga kommer till tals för lite. Utredningen föreslår därför att det ska anges i lagen att myndigheter särskilt ska beakta förutsättningarna för barn och unga som tillhör nationella minoriteter i frågor om inflytande och samråd.

När det gäller utbildningsområdet påpekar utredningen att målet i skolans läroplaner om kunskap om de nationella minoriteterna uppfylls i alltför låg utsträckning. Utredningen föreslår att skolverket gör en riktad efterhandsgranskning av läromedel och att regeringen ser över möjligheten att införa krav på att lärare har kunskap om de nationella minoriteterna.

Södertälje kommun ställer sig i sak positiv till den stärkta minoritetspolitiken och utredningens förslag och slutsatser (se yttrandet för Södertälje kommuns synpunkter).

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse 2017-09-11.

Yttrande 2017-09-11.

SOU 2017:60 Nästa steg? Förslag för en förstärkt Minoritetspolitik.

Ekonomiska konsekvenser och finansiering

Förslaget medför inga ekonomiska konsekvenser.

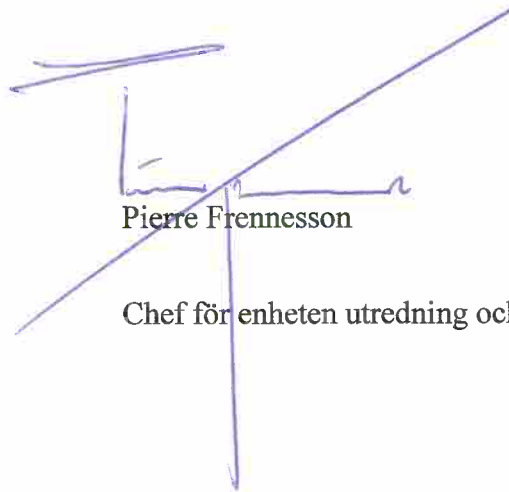
Kommunstyrelsens kontors förslag till kommunstyrelsen:

Att kommunstyrelsen antar remissyttrandet som sitt svar på betänkandet.

Rickard Sundbom

Stadsdirektör

Pierre Frennesson

Chef för enheten utredning och hållbarhet

Utredare: Anne Rinne
Enheten för utredning och hållbarhet
Kommunstyrelsens kontor
Telefon (direkt): 08 523 0 6460
E-post: anne.rinne@sodertalje.se

Beslutet skickas till

Akten/Anne Rinne Ksk, Jaana Sundberg Ksk

REMISS YTTRANDE
2017-09-11
Kommunstyrelsens kontor

Kulturdepartementet
103 33 Stockholm

Yttrande över betänkande Nästa steg? Förslag för en stärkt minoritetspolitik (SOU 2017:60)

Södertälje kommun ställer sig i sak positiv till utredningens skärpta förslag och åtgärder. Kommunen vill särskilt kommentera följande förslag.

4.2.3 En tydligare informationsskyldighet

Södertälje kommun instämmer i förslaget att skyldigheten i 3 § Lag (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk om att informera de nationella minoriteterna om deras rättigheter bör göras ovillkorlig för alla kommuner och landsting. Södertälje kommun anser att det är mycket viktigt att de nationella minoriteterna har kunskap om sina rättigheter för att de ska kunna efterfråga dessa. Södertälje kommun, som ingår i Finskt Förvaltningsområde, informerar i hög utsträckning om nationella minoriteters rättigheter och deras innebörd t.ex. genom informationsmaterial, i radio, annonser i tidningar och i samband med olika evenemang.

4.3.4 Förutsättningarna för barn och unga bör beaktas särskilt

Södertälje kommun instämmer i att det bör framgå av bestämmelsen 5 § Lag (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk att förvaltningsmyndigheterna särskilt ska beakta förutsättningarna för barn och unga som tillhör de nationella minoriteterna. Detta särskilt då Södertälje kommun anser att för att få ungdomar intresserade behöver intresset för nationella minoriteter och minoritetsspråk synliggöras och väckas hos dem. Förvaltningsmyndigheterna måste efterfråga vad de är intresserade av och arbeta utifrån det. I Södertälje kommun finns exempelvis en sverigefinsk förskola och finska klasser.

5.2 En nystart för uppföljning och samordning av minoritetspolitiken

Enligt utredarens förslag bör regeringen inrätta en särskild myndighet för uppdraget att följa upp, främja och samordna minoritetspolitiken. Vidare säger förslaget att regeringen bör överväga behovet av utökade resurser för uppföljning och samordning samt särskilt tydliggöra uppföljningsmyndighetens ansvar för främjande av minoritetspolitikens efterlevnad i hela landet. Södertälje kommun anser att det är av vikt att det tillskapas en särskild myndighet för dessa frågor. Inrättandet av en särskild myndighet lyfter frågan markant och bidrar till att synliggöra minoriteterna. Det är viktigt att den nya myndigheten även anställer personal med minoritetsbakgrund.

6.2.1 Stöd till förskolans huvudmän

Enligt utredarens förslag bör regeringen ge Skolverket i uppdrag att, i samråd med berörda myndigheter och organisationer ta fram stöd om förskola på minoritetsspråk i förvaltningsområden samt ge fortbildning och annat metodstöd för förskollärare och annan personal i förskolan som ska arbeta med revitalisering. Södertälje kommun anser att detta är av särskild vikt i förskolor utan minoritetsprofil. I Södertälje kommun har vi en sverigefinsk förskola där pedagogerna erbjuds fortbildning i ämnet.

6.2.2 Benämningen kulturarvspråk bör övervägas i utbildningssamhang

I utredningens föreslås att regeringen bör överväga att komplettera begreppet modersmål med begreppet kulturarvspråk för de nationella minoritetsspråken i lagstiftning som rör skola och förskola. Södertälje kommun instämmer med förslaget, eftersom den anser att benämningen kulturarvspråk uttrycker en upphöjd status och tyngd för språket.

7.3 En tydligare reglering av kommunernas skyldigheter

I utredningens förslag uttrycks att bestämmelsen om rätt för enskilda att inom förvaltningsområdena erbjudas äldreomsorg på finska, samiska och meänkieli bör förtydligas. Regleringen att kommunen ska erbjuda ”hela eller delar av verksamheten” på språket bör ersättas med att kommunen ska erbjuda äldreomsorg ”hela eller en väsentlig del av omsorgen” på minoritetsspråket. Södertälje kommun ställer sig positiv till en tydligare reglering. Det är av vikt att det finns en så tydlig och precis lagstiftning som möjligt, som inte medger allt för stort tolkningsutrymme.

12.1 Införa språk som diskrimineringsgrund

I förslaget anges att regeringen bör i lämpligt sammanhang pröva frågan om att införa språk som diskrimineringsgrund i diskrimineringslagen. Det skulle innebära ett stärkt skydd mot

diskriminering som har samband med språk. Södertälje kommun anser att det är av vikt att detta förslag genomförs, eftersom diskriminering på grund av språk tyvärr alltjämt och alltför ofta förekommer i olika sammanhang i samhället.

Boel Godner

Ordförande kommunstyrelsen

Nästa steg?

Förslag för en stärkt minoritetspolitik

*Delbetänkande av
Utredningen om en stärkt minoritetspolitik*

Stockholm 2017

STATENS OFFENTLIGA
UTREDNINGAR

SOU 2017:60

Sammanfattning

Minoritetspolitiken har tagit två viktiga steg framåt med den minoritetspolitiska reform som genomfördes 2010, då bl.a. lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk, fortsättningsvis minoritetslagen, trädde i kraft.

För det första ökade antalet kommuner i förvaltningsområden för finska, meänkieli och samiska under de första fem åren från 38 till 75. Antalet landsting i förvaltningsområden utökades under samma tid från 8 till 14. Ytterligare ett tiotal kommuner har beslutat ansöka om att få ingå i förvaltningsområde. Att så många nya kommuner valt att engagera sig för de ytterligare minoritetsrättigheter detta innebär, har sin grund i den omfattande mobilisering som genomförts lokalt av de nationella minoriteterna.

För det andra har de två samiska språkcentrum, som inrättades 2010 inom Sametinget med placering i Östersund och Tärnaby, på kort tid framgångsrikt utvecklat metoder för en nödvändig revitalisering av det samiska språket och dess varieteter. Detta har betydande bäring också på det fortsatt viktiga arbetet för revitalisering av övriga fyra minoritetsspråk.

Det måste i detta sammanhang däremot tyvärr konstateras att minoritetspolitiken misslyckats nästan helt, vad gäller förverkligandet av de grundläggande rättigheter som alla de fem nationella minoriteterna ska tillförsäkras i landets samtliga kommuner. Fortfarande mer än sju år efter minoritetslagens tillkomst uppfattar sig en bred majoritet av landets kommuner föga eller inte alls berörda av lagens krav på stöd till och rättigheter för de fem nationella minoriteterna. Majoritetssamhällets kunskaper om de nationella minoriteterna och minoritetsspråken liksom deras plats i Sverige i dag och historiskt är fortfarande högst bristfälliga.

Utredningen har haft i uppdrag att genomföra en sammanhållen analys av minoritetspolitiken, att se över minoritetslagen samt att utreda ett antal särskilda frågor.

Utredningen har när det gäller minoritetspolitikens övergripande inriktning gjort två bedömningar (avsnitt 3.8). Den första bedömningen är att minoritetspolitiken behöver inriktas i större utsträckning på överföringen av språk och kultur mellan generationerna. Av minoritetspolitikens tre delmål bör därför målet språk och kulturell identitet ges en särskild tyngd. I synnerhet bör frågor som rör språkrevitalisering och ungdomars delaktighet prioriteras.

Den andra övergripande bedömningen är att minoritetspolitiken behöver integreras bättre inom andra politikområden. Utredningen konstaterar att minoritetspolitiken är sektorsöverskridande, men att den på alla samhällsnivåer riskerar att hamna i ett ”stuprör” vid sidan av andra politikområden. Utredningen gör bedömningen att regeringen och övrig offentlig verksamhet bör sträva efter att i ökad grad integrera de minoritetspolitiska frågorna inom övriga sektorsområden. Två förslag tar särskilt sikte på detta, nämligen att regleringen av de nationella minoriteternas rättigheter inom förskolan (avsnitt 6.3.5) och äldreomsorgen (avsnitt 7.5) ska överföras från minoritetslagen till skollagen respektive socialtjänstlagen.

Tyngdpunkten i utredningens uppdrag har varit utvärderingen av minoritetslagen och frågor som ansluter till det. Utredningen gör i denna del en rad bedömningar och lämnar ett antal förslag i kapitel 4. Utredningen kommer fram till att Sverige tills vidare bör behålla och utveckla ordningen med ett utökat skydd inom förvaltningsområden och ett grundläggande skydd som gäller över hela landet (avsnitt 4.1.1). Utredningen konstaterar att det varit oklart om kommuner har möjlighet att utträda ur förvaltningsområde och lämnar ett förslag till hur en utträdesmöjlighet kan regleras i minoritetslagen (avsnitt 4.1.2). Utredningen föreslår att möjligheten enligt 10 § minoritetslagen att skriftligen kontakta vissa särskilt angivna myndigheter på finska och samiska ska utökas till meänkieli, samt att även Arbetsförmedlingen ska omfattas av bestämmelsen (avsnitt 4.1.3).

En central fråga för utredningen har varit minoritetslagens s.k. grundläggande skydd – vissa bestämmelser som gäller samtliga fem nationella minoriteter eller nationella minoritetsspråk. Utredningen konstaterar att skyddet har fått dåligt genomslag generellt och särskilt utanför förvaltningsområdena (avsnitt 4.2.1). Utredningen

föreslår en rad förtydliganden i lagen. För det första föreslås att det ska anges i en särskild bestämmelse att kommuner och landsting ska anta dokumenterade minoritetspolitiska mål och riktlinjer, som ska följas upp. För det andra föreslås även att de ska vara skyldiga att lämna uppgift om sådana mål och riktlinjer på begäran från den myndighet som ansvarar för uppföljningen av minoritetspolitiken (avsnitt 4.2.2). För det tredje föreslås en förtydligad reglering av skyldigheten att informera enligt 3 § minoritetslagen (avsnitt 4.2.3).

Utredningen behandlar frågor om de nationella minoriteternas rättigheter i fråga om samråd med förvaltningsmyndigheter och annat inflytande i avsnitt 4.3. Utredningen konstaterar att samråd sker på det allmännas villkor och i för liten utsträckning, samt att de nationella minoriteterna inte har tillräckliga förutsättningar för att vara jämbördiga parter. Innebörden av förvaltningsmyndigheters skyldighet att samråda med nationella minoriteter föreslås därför formuleras tydligare i lagen (avsnitt 4.3.2). Utredningen föreslår att vissa myndigheter får i uppdrag att stärka minoritetsorganisationernas förutsättningar att utöva inflytande genom utbildning och andra kunskaps- höjande åtgärder (avsnitt 4.3.3).

Utredningen konstaterar därtill att barn och unga kommer till tals i för liten utsträckning. Utredningen föreslår därför att det anges i lagen att myndigheter särskilt ska beakta förutsättningarna för barn och unga som tillhör nationella minoriteter i frågor om inflytande och samråd (avsnitt 4.3.4).

Utredningen konstaterar även att arbetsbördan för de nationella minoriteternas organisationer på riksnivå har ökat sedan 2010, framför allt på grund av samråd, och att arbetsbördan kan förutses öka. Utredningen föreslår att bidraget enligt förordningen (2005:765) om statsbidrag till nationella minoriteter minst ska fördubblas och att det särskilda stöd som lämnas till Sverigefinländarnas delegation och Svenska Tornedalingars riksförbund – Tornionlaaksolaiset ska höjas. Vidare föreslås att staten lämnar ett sådant stöd även till lämpliga riksorganisationer som företräder den judiska och den romska minoriteten (avsnitt 4.3.5).

Utredningen behandlar även frågor som rör statsbidraget till kommuner och landsting i förvaltningsområde men kommer fram till att det inte finns skäl att förändra den nuvarande ordningen (avsnitt 4.4).

Utredningen gör i kapitel 5 en översyn av ordningen för uppföljning och samordning av minoritetspolitiken. Utredningen kommer

fram till att den nuvarande ordningen har brister och föreslår att regeringen inrättar en särskild myndighet för uppföljning, samordning och främjande av minoritetspolitiken (avsnitt 5.1 och 5.2). I kapitel 5 gör utredningen även bedömningen att det för närvarande inte är möjligt att stärka de nationella minoriteternas rättigheter genom att införa en överklagandemöjlighet (avsnitt 5.3).

Som en del av översynen av minoritetslagen har utredningen haft ett särskilt uppdrag att analysera regleringen av rätten till förskola respektive äldreomsorg på nationella minoritetsspråk. Dessa behandlas i kapitel 6 respektive 7.

Utredningen lämnar en rad förslag som tydliggör rätten till förskola m.m. inom förvaltningsområde. Utredningen föreslår att kommuner ska vara skyldiga att erbjuda hela eller en väsentlig del av förskoleundervisningen på dessa språk, att de ska vara skyldiga att fråga vårdnadshavare om deras önskemål om förskola på språken och att det tydliggörs att den generella tidsfristen för erbjudande om förskola även gäller erbjudande om förskola på minoritetsspråk (avsnitt 6.3.2–6.3.4).

Utredningen lämnar även vissa förslag som helt eller delvis tar sikte på samtliga nationella minoritetsspråk. Skolverket föreslås få i uppdrag att ta fram stöd till huvudmän i förskolan. Detta stöd ska avse både de särskilda rättigheterna i förvaltningsområden och de metoder som kan användas generellt i förskolan för att denna ska kunna fylla en funktion i revitaliseringen av de nationella minoritetsspråken (avsnitt 6.2.1). Utredningen föreslår även att regeringen överväger att komplettera begreppet modersmål med begreppet kulturarvsspråk för de nationella minoritetsspråken i lagstiftning som rör skola och förskola (avsnitt 6.2.2).

Utredningen lämnar förslag som stärker de nationella minoriteternas rättigheter inom äldreomsorgen. Utredningen föreslår en förtydligad reglering av äldreomsorg på minoritetsspråk såväl inom som utanför förvaltningsområde (avsnitt 7.3). Utredningen föreslår att även jiddisch och romani chib ska ges ett visst skydd, samt att kommuner ska vara skyldiga att informera den som ansöker om äldreomsorg om minoritetsrättigheterna. Den föreslagna regleringen lyfter även fram äldres behov av att upprätthålla och kunna känna sig trygga i sin kulturella identitet.

Det har under utredningens gång blivit tydligt att möjligheterna för det allmänna, främst kommuner och landsting, att leva upp till

skyldigheterna i lagen begränsas av brist på språkkunnig personal. Utredningen behandlar detta i kapitel 8 och föreslår uppdrag till myndigheter att utveckla uppdragsutbildningar och att pröva att komplettera relevanta yrkesexamina (avsnitt 8.2.2).

Utredningen går igenom de nationella minoriteternas behov när det gäller hälso- och sjukvård i kapitel 9 och konstaterar bl.a. att behovet av kunskaper om dessa gruppers hälsosituation är stort, samt att det saknas stöd för vårdgivare vad gäller bemötande och kunskap om de nationella minoriteterna. Utredningen bedömer att de nationella minoriteternas rättigheter behöver stärkas inom vården. Utredningen föreslår att det införs ett krav på kunskap om de nationella minoriteterna, deras hälsosituation och deras olika behov i vårdutbildningar på högskolenivå samt att nationella minoriteter lyfts fram särskilt i patientlagen och hälso- och sjukvårdslagen (avsnitt 9.3.1). Utredningen gör även bedömningen att regeringen bör överväga att etablera ett centrum för samisk hälsa (avsnitt 9.3.2). Därtill föreslås ett tydligare uppdrag till myndigheter inom hälso- och sjukvårdsområdet (avsnitt 9.3.3).

Utredningen har haft i uppdrag att utvärdera de samiska språkcentrumen, vilket behandlas i kapitel 10. För detta ändamål har utredningen anlitat professor emerita Leena Huss vars utvärdering finns som bilaga 2 till betänkandet. Utredningen bedömer att språkcentrumens arbete är ett nödvändigt och värdefullt bidrag till revitaliseringen av det samiska språket samt att dessa bör fortsätta sitt arbete. Utredningen föreslår att Institutet för språk och folkminnen får i uppdrag att utreda formerna för att inrätta språkcentrum även för meänkieli och finska, samt utreda förutsättningarna för att skapa motsvarande funktion för jiddisch och romani chib.

I kapitel 11 går utredningen igenom behovet av, och lämnar förslag till, kunskapshöjande åtgärder och synliggörande av nationella minoriteter och minoritetsspråk. Utredningen konstaterar att kunskapsnivån är låg. Utbildningsradion (UR) är den enskilda aktör som på senare tid mer omfattande tagit fram kunskapshöjande program såväl för skolan som riktade till allmänheten genom sändningar i public service.

Utredningen bedömer bl.a. att det i det kommande sändningstillståndet för public service-media bör tas hänsyn inte enbart till kvantitet utan även kvalitet i fråga om sändningar på de nationella minoritetsspråken. Utredningen bedömer vidare att jiddisch bör ges

samma ställning i sändningstillståndet som övriga minoritetsspråk (avsnitt 11.2.2).

När det gäller utbildningsväsendet konstaterar utredningen att målet i skolans läroplaner om kunskap om de nationella minoriteterna uppfylls i allt för låg utsträckning. Utredningen föreslår att uppdrag ges till Skolverket att genomföra en riktad efterhandsgranskning av läromedel, med avseende på hur de nationella minoriteterna och deras rättigheter framställs, samt att regeringen överväger att ge Skolverket i uppdrag att utöka utbudet av utbildningsmaterial om de nationella minoriteterna och minoritetsspråken (avsnitt 11.3.1). Därtill föreslår utredningen att regeringen ser över möjligheterna att införa ett krav på kunskap om de nationella minoriteterna och deras rättigheter i examensmålen för lärare, samt ger Skolverket i uppdrag att vidta kunskapshöjande insatser i skolan (avsnitt 11.3.2).

Utredningen föreslår även att regeringen ger Folkbildningsrådet i uppdrag att utarbeta en handlingsplan för ökad medvetenhet om de nationella minoriteterna och deras rättigheter inom folkbildningen. I fråga om examensmålen för folkhögskollärare föreslås ett tillägg om att beakta nationella minoriteters rättigheter (avsnitt 11.3.3). Utredningen föreslår dessutom att Kungliga Biblioteket, Myndigheten för kulturanalys, Riksantikvarieämbetet, Riksteatern och Statens historiska muséer ges i uppdrag att också beakta nationella minoriteter och minoritetsspråk i sin verksamhet (avsnitt 11.4.4).

Utredningen behandlar i kapitel 12 slutligen ett antal frågeställningar som inte uttrycks i utredningens direktiv men ändå har bäring på utredningens huvuduppdrag:

- språk som diskrimineringsgrund (avsnitt 12.1),
- behovet att se över vilka nationella minoriteter och minoritetsspråk som bör erkännas av Sverige och benämningen av dessa (avsnitt 12.2)
- bevarandeprogram för de nationella minoritetsspråken (avsnitt 12.3)
- Institutets för språk och folkminnen ansvar för språkvård i fråga om de nationella minoriteternas varieteter och dialekter (avsnitt 12.5)
- hanteringen av historiska övergrepp och kränkningar (avsnitt 12.6)

- behovet av egna institutioner för de nationella minoriteterna och minoritetsspråken (avsnitt 12.7) och
- behovet av att regeringen i dialog med Sveriges Kommuner och Landsting lyfter frågan om efterlevnaden av minoritetslagen (avsnitt 12.8).

Utredningen tar i avsnitt 12.4 särskilt ställning mot den negativa särbehandlingen av det nationella minoritetsspråket jiddisch i flera sammanhang såsom vid utfärdande av sändningstillstånd för public service-företagen och insatser för lärarutbildning.